

Driebergen-Rijsenburg, 8 februari 2011

Geachte heer en mevrouw Den Boon-Kruidenier, Beste Henk en Els,

Reeds zeer lang hebben historische buitenplaatsen en landgoederen mijn bijzondere interesse. Als geboren Zeistenaar (1946) was ik vanaf mijn prilste jeugd vertrouwd met vele parken en tuinen met de hierop voorkomende "ruime behuijsinghen", in de vorm van villa's, landhuizen en kastelen. Dit waren immers de voor de hand liggende bestemmingen die op loopafstand van ons ouderlijk huis vlak bij het Slot Zeist te vinden waren. Het zal geen verwondering wekken, wanneer ik het vermoeden uitspreek, dat wellicht dit kostelijk aanbod in mij de belangstelling voor dit cultuurhistorisch erfgoed heeft doen ontwaken.

Veel heb ik in die jaren in rap tempo zien verdwijnen, opgeofferd voor de woningbouw, of door geheel of gedeeltelijke herbesteding van gebouwen en terreinen voor kantoor- of verpleegdoeleinden. Economische en sociale doeleinden en het toentertijd ontbreken van voldoende aandacht voor en inzicht in hetgeen op de schop ging, maakten dat de eens zo hooggeroemde Stichtse Lustwarande deels verdween of onherstelbaar werd aangetast.

Als Wageningse student had ik het voorrecht mijn kennis op het gebied van de tuin- en landschapsarchitectuur te verdiepen. Dat dit gebeurde was louter te danken aan het feit, dat De Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten zich via een van haar directeurs, die zelf in Wageningen had gestudeerd, aan de vakgroep Bosbouw het verzoek had gedaan om door studenten een beheersplan voor het landgoed Gooilust te 's Graveland te laten opstellen. Als een van de drie studenten die dit als onderdeel van het kandidaatsvak Bosbeheer ter hand namen, had ik gekozen voor het onderwerp cultuurhistorie. Zo kwam ik in aanraking met de klassieke tuin- en landschapsarchitectuur en de praktische vertaling daarvan in de van oorsprong 17^e eeuwse aanleg van Gooilust.

Een vakdocent voor dit onderwerp was in 1972 echter niet meer voor handen. De laatste hoogleraar in de Tuin- en Landschapsarchitectuur, prof. Bijhouwer, was reeds halverwege de zestiger jaren met emeritaat gegaan. In zijn opvolging was niet meer voorzien, vanwege gebrek aan studenten en de stellingname dat de moderne tijd een hoogleraar nodig had die de vele, grootschalige landinrichtingsprojecten in het land een groene aankleding moest verschaffen. Voor klassieke grondbeginselen was hierin geen plaats.

Ik was daarmee volledig op zelfstudie aangewezen, ook de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ) had geen kennis hierover in huis en de herinnering hieraan is nog zeer levendig. De bibliothecaris van de toenmalige Landbouwhogeschool wees mij, terloops meldend dat ik sedert jaren de eerste was die hier serieus naar vroeg, een gedeelte van de bibliotheek aan waar de kennis van de tuinarchitectuur op de planken stond. Daar stond inderdaad de toen nog niet gecatalogiseerde boekenschat van de tuin- en landschapsarchitect, Leonard Springer (1855-1940), die zijn fraaie en breed samengestelde verzameling aan de Hogeschool had nagelaten. Als boekenliefhebber heb ik dan ook een meer dan noodzakelijk aantal dagen doorgebracht in de bibliotheek.

In de situatie van grootschalige teloorgang van o.a. buitenplaatsen al dan niet met de bijbehorende tuinen en parken, waarbij van noemenswaardige reactie uit de samenleving nauwelijks sprake was, kwam in de begin zeventiger jaren een kentering. Het initiatief voor een georganiseerde tegenkracht kwam vanuit de particuliere eigenaren zelf. Een dominante rol hierbij was weggelegd voor mr. H.M.K. Kamerlingh Onnes, die als secretaris van de kersverse Stichting tot Behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen (PHB), zich in 1976 tot het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk (CRM) wendde. Zijn verzoek was om in nauw overleg met het veld, te bezien op welke wijze het Rijk beleid zou kunnen ontwikkelen voor het behoud van de cultuurhistorische, landschappelijke en natuurwetenschappelijke kwaliteiten van landgoederen en buitenplaatsen. Ik had het voorrecht juist in die tijd medewerker te zijn van de Directie Natuurbeheer en Openluchtrecreatie (NBOR) van het ministerie van CRM. De afdeling Natuurgebieden als onderdeel van de directie NBOR, heeft het initiatief vanuit de particuliere eigenaren voortvarend opgepikt en op het gebied van beleid en uitvoering inhoud mogen geven. Zo zag een regeling voor het opheffen van achterstallig onderhoud in historische parken en tuinen het licht, opgesteld in nauw overleg met de toenmalige RDMZ. Ook in het lopend onderhoud in parken en tuinen kon deels worden voorzien, dankzij een van de werkgelegenheidsplannen van minister Den Uyl (1981-1982), minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Dit rijksbeleid dat vanaf eind jaren zeventig in hechte samenwerking met de stichting PHB tot stand kwam, heeft zijn uitwerking niet gemist. Iedere zichzelf respecterende provincie en gemeente met landgoederen en buitenplaatsen binnen haar grenzen is reeds min of meer lange tijd een krachtig pleitbezorger voor het behoud en herstel van dit specifieke onderdeel van ons cultuurhistorisch erfgoed.

Dit betekent niet dat grote of kleine aantastingen tot het verleden zouden behoren. Als bestuurder van de Nederlandse kastelenstichting (NKS) zag ik de afgelopen jaren een gestage stroom van bedreigingen als gevolg van voorgenomen nieuwbouw, wegaanleg, oprukkende bebouwing of herbestemming de revue passeren. Troostrijke gedachte hierbij is dat zonder het beleid met name in de sfeer van de bestemmingsplannen en het belang van het erfgoed, wat inmiddels in brede kring wordt onderschreven, het ongetwijfeld veel erger zou zijn geweest. De economische malaise van de afgelopen paar jaar zag een afname van het aantal gevallen. Ongetwijfeld zal dit tijdelijk zijn.

Reeds meer dan dertig jaar geleden werd al door de rijksoverheid geconstateerd dat particuliere bewoning, in het algemeen, de beste garanties bieden voor het behoud van kastelen, landgoederen en buitenplaatsen. Argumenten als het beheer is divers, de samenleving kan van de opengestelde landgoederen genieten en het behoud en beheer van dit nationale erfgoed is tegen geringe publieke lasten in goede handen, liggen hieraan ten grondslag. Het gebruik dan wel de terugkeer naar een gebruik als particuliere woning heeft dan ook, vanuit de overheid gezien, de voorkeur. Bedrijven, zorginstellingen en publieke instanties hebben, overigens op volstrekt begrijpelijke gronden, veelal een andere doelstelling dan het behoud en herstel van de natuurwetenschappelijke, landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten. De neiging tot uitbreiding en/of intensivering van het gebruik is bij hen permanent aanwezig en vaak moeilijk te weerstaan door de plantoetsers. Daarom mag de gemeente Utrechtse Heuvelrug zich, als fervent pleitbezorger van het vele fraaie cultuurhistorisch erfgoed dat resteert, gelukkig prijzen als particuliere eigenaren zich grote inspanningen getroosten om het aan hun zorg toevertrouwde op de juiste wijze te beheren. Op die manier kan het zo ongeschonden mogelijk worden doorgegeven en kunnen wij als medeburgers er

van blijven genieten. Zeker diegenen, die een kasteel of buitenplaats verwerven en als gevolg van andersoortig gebruik, of ernstige verwaarlozing, aan herstel en behoud grote sommen eigen geld besteden, moeten we als plaatselijke gemeenschap dan ook terdege dankbaar zijn. Prominente voorbeelden van recente datum zijn in dit kader Sterkenburg, Dennenburg en Broekbergen.

Dit algemene relaas, met mijn persoonlijke inkleuring, is vooral bedoeld als achtergrondinformatie voor de lezer die wat verder van het onderwerp afstaat. Wellicht kan men dan begrip opbrengen voor jullie plannen, zo dit al niet kon worden opgemaakt uit de berichten in de pers.

Hopelijk kunnen jullie voor mijn lange aanloop naar de laatste alinea's dan ook enig begrip opbrengen.

Als eigenaren van Broekbergen, zijn jullie reeds enkele jaren intensief bezig met de voorbereidingen voor een wedergeboorte van deze in een meer verstillend deel van de gemeente gelegen historische buitenplaats. Nauwgezet onderzoek van naar o.a. de cultuur- en bouwhistorie, die interessante gezichtspunten hebben opgeleverd, liggen aan de basis van een hecht doortimmerd renovatie- en nieuwbouwplan voor huis, tuin en aanhorigheden. Behalve het behoud en herstel van Broekbergen voorziet het plan in het, door jullie verschaffen van maatschappelijke faciliteiten, waar wij als inwoners ons voordeel mee kunnen doen.

Zowel vanuit langjarige ervaring als grote persoonlijke interesse op de terreinen van de bouwkunst en de tuin- en landschapsarchitectuur ben ik een vurig pleitbezorger van het behoud en herstel van Broekbergen, zoals is vastgelegd in het goedgekeurde masterplan en het gebruik van het huis als particuliere woning. Jullie hebben je reeds veel inspanningen getroost op weg naar het verkrijgen van de noodzakelijke vergunningen, om tijdig met de bouwactiviteiten te kunnen starten. Dat is niet over rozen gegaan. Ik spreek dan ook de vurige wens uit dat ook de laatste hindernissen kunnen worden genomen en jullie je plannen binnenkort kunnen gaan verwezenlijken.

Henk en Els, ik wens jullie toe dat Broekbergen volgens het masterplan wordt gerealiseerd en jullie als gezin, vele jaren in goede gezondheid van je domein mogen genieten!



Clemens van der Burg